KRYTERIA OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA KLASY IV SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Seria wydawnicza: *Moim zdaniem* (Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe)

Zgodne z podstawą programową „Reforma 2026 – Kompas Jutra" (Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r.)

KONCEPCJA I STRATEGIA OCENIANIA W KLASIE IV

Podstawa prawno-metodyczna dokumentu i obudowa serii *Moim zdaniem*

Dokument ten stanowi integralny element obudowy metodycznej programu nauczania oraz serii podręczników ***Moim zdaniem* (Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe)** dla drugiego etapu edukacyjnego (klasy IV–VIII szkoły podstawowej). Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania zostały opracowane w pełnej zgodności z:

1. Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (zreformowana podstawa programowa pod nazwą „Reforma 2026 – Kompas Jutra").
2. Zaleceniami Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.
3. Założeniami **Profilu Absolwenta i Absolwentki** opracowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych (IBE), ukierunkowanego na zrównoważony rozwój dobrostanu i sprawczości ucznia w wymiarze poznawczym, społecznym oraz osobistym.

1. Założenia ogólne: Ocenianie wspierające rozwój ucznia

Koncepcja dydaktyczna serii *Moim zdaniem* opiera się na humanistycznym podejściu do edukacji polonistycznej, odrzucającym transmisyjno-encyklopedyczny model kształcenia na rzecz aktywnego, podmiotowego doświadczenia edukacyjnego. Język polski nie jest tu traktowany jako zbiór suchych reguł gramatycznych i gotowych szablonów interpretacyjnych, lecz jako dynamiczna przestrzeń budowania relacji, krytycznego myślenia, samoregulacji oraz ekspresji własnego „ja".

W związku z powyższym system oceniania w klasie IV zostaje całkowicie przeorientowany – tradycyjny model sumatywny (koncentrujący się wyłącznie na błędach i stopniu cyfrowym) zostaje podporządkowany **ocenianiu kształtującemu i diagnostycznemu**, którego nadrzędnym celem jest bieżące wspieranie ucznia w procesie uczenia się oraz monitorowanie jego indywidualnego przyrostu umiejętności.

2. Co podlega ocenianiu w klasie IV? Przedmiot i obszary weryfikacji

Ocenianie w klasie IV obejmuje spiralny przyrost wiedzy, umiejętności oraz postaw zorganizowanych wokół 7 zreformowanych obszarów nowej podstawy programowej:

Obszar	Na czym się skupia
Komunikacja	rozwijanie asertywności, uważnego i zaangażowanego słuchania (kultura słuchania), pragmatyki językowej oraz adekwatnej ekspresji emocjonalnej
Odbiór tekstów kultury	przechodzenie od intuicyjnej recepcji dzieła do wieloaspektowej interpretacji utworów literackich (realistycznych i fantastycznych), filmowych, plastycznych, teatralnych i komiksowych
Świadomość językowa	traktowanie gramatyki funkcjonalnej oraz ortografii i interpunkcji jako narzędzi ułatwiających precyzyjne wyrażanie myśli i intencji komunikacyjnych
Tworzenie wypowiedzi	opanowanie praktycznej umiejętności formułowania komunikatu /tekstu w mowie i piśmie (opowiadanie o zróżnicowanej kompozycji, opis przedmiotu i sytuacji, list tradycyjny i elektroniczny, ogłoszenie, techniki notowania)
Rozwijanie umiejętności autorefleksji i tworzenie tożsamości	pogłębiony namysł nad wartościami uniwersalnymi, doświadczeniem wspólnotowym oraz własnymi stanami emocjonalnymi (inteligencja emocjonalna)
Elementy edukacji medialnej	aktywne wyszukiwanie i weryfikacja danych, odróżnianie faktów od opinii, badanie wpływu reklam oraz wdrażanie zasad higieny cyfrowej
Praktyki lekturowe	kształtowanie nawyku czytania dla przyjemności, budowanie autonomii wyboru tekstów oraz planowanie procesu czytania

3. Strategie, metody i narzędzia oceniania wbudowane w serię *Moim zdaniem*

Proces oceniania w klasie IV realizowany jest za pomocą nowoczesnego, wieloaspektowego zestawu narzędzi metodycznych, bezpośrednio skorelowanych z konstrukcją podręcznika i materiałów obudowy dydaktycznej:

- **Cele lekcji w języku ucznia:** Każda jednostka lekcyjna rozpoczyna się od jasnego sformułowania celów w sposób zrozumiały dla dziecka, co pozwala mu na świadome monitorowanie własnego zaangażowania.
- **Kryteria sukcesu (NaCoBeZU – Na Co Będę Zwracać Uwagę):** Każde zadanie twórcze, wypowiedź pisemna, list, ogłoszenie czy projekt zespołowy posiada precyzyjnie zdefiniowane wskaźniki sukcesu, dzięki czemu uczeń dokładnie wie, które wymagania podlegają weryfikacji.
- **Konstruktywna informacja zwrotna (IZ):** Dominująca forma oceny bieżącej, zawierająca wyszczególnienie mocnych stron pracy ucznia, wskazanie elementów wymagających poprawy oraz konkretne wskazówki, w jaki sposób tę poprawę należy wykonać.

- **Systemowa samoocena i autorefleksja:** Integralna część każdego tematu realizowana poprzez sekcję: *Podsumujmy…*, a działu – poprzez oraz *Laboratorium projektów i* doświadczeń**,** gdzie uczeń samodzielnie nazywa zdobyte umiejętności, określa trudności i dokonuje ewaluacji.
- **Portfolio ucznia:** Zbiór samodzielnie gromadzonych przez ucznia prac twórczych, minipublikacji (np. *Książka o mnie*), kart bohaterów baśniowych oraz notatek wizualnych umożliwiający obserwację osobistego rozwoju i przyrostu kompetencji w długiej perspektywie czasowej.
- **Przekład intersemiotyczny jako forma weryfikacji kompetencji:** Dopuszczenie alternatywnych sposobów prezentacji rozumienia tekstu (komiks, makieta, plakat, żywy obraz, teatrzyk kamishibai) w celu ominięcia barier grafomotorycznych lub emocjonalnych (filozofia edukacji włączającej).

4. Wsparciem w tworzeniu własnych kryteriów sukcesu (NaCoBeZu) do poszczególnych lekcji, działań, form wypowiedzi, zadań, wypracowań, projektów i innych aktywności opartych na serii *Moim zdaniem* może być Agent AI „NaCoBeZu "Moim zdaniem" kl.4 GWO”, dzięki któremu można stworzyć gotowe materiały dla uczniów.
   – link do Agenta AI:
   https://gemini.google.com/gem/1jWNCf_hgwJ2Fq_Oq3esvyDTwSTb-gfvc?usp=sharing
   - link skrócony: https://bit.ly/MZ4GWO

CZĘŚĆ I: ROZDZIAŁOWO-KOMPETENCYJNA MATRYCA KRYTERIÓW

Wymagania edukacyjne uporządkowane są wokół 9 zintegrowanych rozdziałów tematycznych klasy 4. Każdemu działowi przyporządkowano wiodącą kompetencję przyszłości oraz operacyjne wskaźniki osiągnięć na poszczególne stopnie szkolne.

ROZDZIAŁ I: *Poznajemy siebie i innych*

Wiodąca kompetencja: kompetencje osobiste, społeczne oraz umiejętność uczenia się (samoświadomość, relacje, adaptacja)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wskazać przy pomocy nauczyciela lub samodzielnie elementy świata przedstawionego (bohaterów, miejsce, czas, wydarzenia) w czytanym tekście narracyjnym.
- Zidentyfikować narratora w utworze literackim i określić, w której osobie się wypowiada.

- Podać definicję podmiotu lirycznego jako osoby mówiącej w wierszu.
- Dokonać podziału prostych wyrazów na głoski, litery i sylaby; sprawnie posługiwać się kolejnością alfabetyczną przy porządkowaniu słownictwa.
- Odróżnić głoskę od litery i wskazać dwuznaki.
- Wymienić podstawowe sposoby tworzenia notatek (tradycyjna, w punktach, tabela, słoneczko).
- Stosować regułę oddzielnej pisowni partykuły *nie* z czasownikami.
- Przedstawić się, podając podstawowe informacje o swoich zainteresowaniach.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Określić kategorie gramatyczne czasownika (osoba, liczba, czas, rodzaj) w formach osobowych.
- Odróżnić formy osobowe czasownika od bezokoliczników i form nieosobowych zakończonych na *-no, -to*.
- Wyjaśnić różnicę między zdaniem a równoważnikiem zdania oraz przekształcać je w strukturze planu wydarzeń.
- Wykorzystać pojęcie epitetu i wskazać jego funkcję (malowanie słowem/tworzenie opisu).
- Zastosować łańcuchową metodę skojarzeń i „żywe obrazy” do zapamiętywania informacji w określonej kolejności.
- Zredagować autorski tekst o sobie na podstawie pytań pomocniczych, zachowując logiczną strukturę wypowiedzi.
- Przenieść wyraz do nowej linii zgodnie z zasadami podziału na sylaby.

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zaprojektować i wykonać autorski bank 20 uniwersalnych ikon (*sketchnoting*) wykazujących wysoką funkcjonalność w toku uczenia się interdyscyplinarnego.
- Przygotować i zaprezentować na forum klasy 4–7-minutowe nagranie / wystąpienie autoprezentacyjne, kontrolując mowę ciała i intonację głosu.
- Stworzyć minipublikację *Książka o mnie*, integrując kody sztuk (autoportret plastyczny i słowny, mapa myśli, notatka rysunkowa) na poziomie zaawansowanej syntezy.

ROZDZIAŁ II: ***Pośród słów i znaczeń***

Wiodąca kompetencja: kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (język jako narzędzie krytycznego myślenia)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Rozpoznać w tekście wyrazy potoczne i wskazać ich oficjalne odpowiedniki.
- Dobierać synonimy i antonimy do wskazanych wyrazów w celu unikania powtórzeń w tekście.
- Identyfikować funkcję humoru w utworach literackich (np. na podstawie *Dynastii Miziołków* J. Olech).
- Wskazać w tekście rzeczowniki, czasowniki i przymiotniki oraz przypisać im podstawowe funkcje komunikacyjne.
- Zredagować tradycyjny list prywatny, uwzględniając zwroty do adresata i podstawowe elementy kompozycyjne.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Świadomie posługiwać się leksyką wartościującą i emocjonalną w redagowanych opiniach i stanowiskach.
- Wyjaśniać znaczenie wyrazów w kontekście oraz poprawnie interpretować trudne związki frazeologiczne wprowadzane intuicyjnie na kartach podręcznika.
- Formułować proste argumenty wspierające własne stanowisko, dostosowując wypowiedź do sytuacji komunikacyjnej.
- Dokonać poprawnej odmiany rzeczowników i przymiotników przez przypadki, liczby i rodzaje, dbając o poprawność logiczno-gramatyczną tekstu.

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zaprojektować i zrealizować w zespole projekt wizualny (infografikę/planszę) przedstawiający rozbudowaną sieć synonimów wybranego pojęcia wraz z pisemnym wywodem dotyczącym kultury słowa.

- Napisać list refleksyjny (polonistyczny bilans działu), wykazując się dojrzałością w zakresie metakognicji i samooceny własnych postępów.

ROZDZIAŁ III: *Od pomysłu do działania*

Wiodąca kompetencja: kompetencje w zakresie przedsiębiorczości (samodzielność, inicjatywa, organizacja zasobów)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wskazać i nazwać na podstawie tekstów źródłowych (Korczak, historie Mikaili Ulmer i Chestera Greenwooda) cechy osoby przedsiębiorczej, takie jak zaradność, wytrwałość czy pomysłowość.
- Rozróżnić trzy stopnie przymiotnika (równy, wyższy, najwyższy).
- Zastosować w praktyce podstawową regułę pisowni przymiotników z partykułą *nie* w stopniu równym.
- Zredagować krótkie, proste ogłoszenie o charakterze użytkowym.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Tworzyć formy przymiotników w stopniowaniu regularnym, nieregularnym i opisowym; wskazać przymiotniki, które nie podlegają stopniowaniu.
- Wdrożyć w pisowni nową regułę ortograficzną: łączny zapis partykuły *nie* z przymiotnikami we wszystkich trzech stopniach (*niemiły, niemilszy, nienajmilszy*).
- Porównać i zanalizować cechy i motywacje postaci (za pomocą narzędzia *Double Bubble Map*), wyciągając wnioski z ich sukcesów i porażek.
- Zdefiniować i rozróżnić w kontekście praktycznym pojęcia ekonomiczne: koszty, przychód, zysk (dochód).
- Wskazać błędy i braki informacyjne w niekompletnych ogłoszeniach.

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zaprojektować i zaprezentować w zespole (z wykorzystaniem metod zwinnych/ eduScrum) kompleksowy plan biznesowy fikcyjnej firmy (np. szkolnego sklepiku), przeprowadzając poprawne obliczenia finansowe i optymalizację zasobów.
- Zredagować perswazyjne ogłoszenie promocyjne lub hasło reklamowe o wysokim stopniu skuteczności komunikacyjnej, unikając nadmiaru treści i stosując stopniowane przymiotniki.

ROZDZIAŁ IV: *Nasze korzenie*

Wiodąca kompetencja: kompetencje obywatelskie (tożsamość, tradycja, prawa i obowiązki)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wyjaśnić pojęcie legendy i wymienić jej podstawowe cechy gatunkowe.
- Odróżnić w tekście legendy elementy realistyczne (prawdopodobne) od fantastycznych (nieprawdopodobnych).
- Wskazać trzy główne symbole narodowe Rzeczypospolitej Polskiej (flaga, godło, hymn).
- Znać na pamięć i odśpiewać z zachowaniem właściwej postawy (na baczność, powaga) tekst *Mazurka Dąbrowskiego*.
- Wymienić podstawowe prawa dziecka (w tym prawo do nauki i wyrażania własnego zdania).
- Stosować podstawowe zasady pisowni wyrazów z *ch* i *h*.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Zidentyfikować w tekście legendy elementy historyczne (postaci, miejsca).
- Rozpoznać cechy budowy wiersza i posługiwać się pojęciami: wers, strofa (zwrotka), rym, refren na materiale hymnu narodowego.
- Uzasadnić pisownię wyrazów z *ch* i *h* poprzez wymianę głosek w wyrazach pokrewnych (*wahać – waga*, *pieszo – piechota*).
- Zdefiniować współczesne przejawy patriotyzmu w czasach pokoju (na podstawie utworów A. Słonimskiego i M. Rusinka) jako codzienne, proste czynności prospołeczne i dbałość o język.

- Wskazać specyficzne cechy komiksu (dymki, ramka narratora, linie ruchu) i porównać tę formę podawczą z tekstem ciągłym.

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Samodzielnie napisać tekst rymowanej piosenki lub zredagować minikomiks (min. 6 ilustracji) promujący prawa dziecka lub postawę współczesnego patrioty.
- Stworzyć zaawansowaną interpretację graficzną (notatkę wizualną) strofy hymnu lub legendy, wykazując się głębokim zrozumieniem kontekstu historyczno-kulturowego.

ROZDZIAŁ V: *Od liczby do wynalazku*

Wiodąca kompetencja: kompetencje matematyczne, przyrodnicze i technologiczne (STEM, myślenie algorytmiczne, logika przyczynowo-skutkowa)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wskazać w tekście popularnonaukowym przykłady odkryć powstałych przez przypadek lub pomyłkę.
- Rozpoznać i wskazać w wypowiedzeniach przyimki.
- Dostrzec i opisać proste zależności przyczynowo-skutkowe w fabule opowiadania.
- Określić podstawowe funkcje przyimka w określaniu położenia w przestrzeni i czasie.
- Stosować zasady pisowni z *rz* i *ż* w typowych wyrazach.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Zdefiniować wyrażenie przyimkowe jako połączenie przyimka z rzeczownikiem i wyjaśnić zasadę, że „przyimek rządzi przypadkiem rzeczownika".
- Uzasadnić pisownię wyrazów z *rz* i *ż* na podstawie reguł wymiany (*lekarz – lekarski, wożę – wozić*).
- Dokonać odszyfrowania wiadomości z wykorzystaniem szyfru podstawieniowego z hasłem lub szyfru obrazkowego (myślenie algorytmiczne).

- Łączyć refleksję nad subiektywnym upływem czasu z obliczeniami matematycznymi (sekundy w lekcji, kroki w tygodniu).

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zaprojektować autorski, logiczny szyfr oparty na systemie znaków/obrazków, zakodować nim dłuższą wypowiedź i sprawnie zarządzać procesem kryptograficznym w zespole.
- Rozwiązać bezbłędnie zaawansowane sudoku ortograficzne lub zadania z zakresu „ortograficznej matematyki", wykazując się pełną znajomością priorytetów działań i reguł pisowni *rz/ż*.

ROZDZIAŁ VI: *Barwy kultury*

Wiodąca kompetencja: kompetencje 4K – Kreatywność, Kooperacja, Krytyczne myślenie, Komunikacja

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wymienić podstawowe cechy bajki i baśni (czas i miejsce akcji, motywy fantastyczne).
- Zidentyfikować postacie na podstawie charakterystycznych rekwizytów baśniowych.
- Rozróżnić typy wypowiedzeń pod względem celu (oznajmujące, pytające, rozkazujące).
- Stosować kropkę, przecinek, znak zapytania i wykrzyknik zgodnie z celem wypowiedzi.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Zdefiniować i wskazać w utworze środki stylistyczne: ożywienie (animizację) i uosobienie (personifikację) oraz opisać ich funkcję w kreowaniu obrazu poetyckiego.
- Odróżnić ożywienie od uosobienia na konkretnych przykładach.
- Wyjaśnić pojęcie morału jako pouczającego wniosku ukrytego w tekście.

- Formułować i uzasadniać dojrzałe opinie na temat motywacji i postępowania bohaterów baśniowych (np. Brzydkiego kaczątka, Głuptasa).

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zredagować poprawne pod względem kompozycji trójdzielnej opowiadanie twórcze, wprowadzając świadomie ożywienia, uosobienia oraz celowe zmiany interpunkcyjne zmieniające sens wypowiedzi.
- Zrealizować zaawansowany projekt zespołowy *Karty Bohaterów Baśniowych*, wykazując się wysokimi kompetencjami w zakresie kooperacji i krytycznej analizy tekstu kultury.

ROZDZIAŁ VII: *Ścieżki wyobraźni*

Wiodąca kompetencja: świadomość i ekspresja kulturalna (edukacja teatralna, muzealna i wizualna)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wymienić i wyjaśnić podstawowe pojęcia związane z teatrem (scena, widownia, kurtyna, plakat, premier, sufler).
- Zdefiniować termin autoportret w malarstwie i literaturze.
- Zredagować proste, oficjalne zaproszenie na wydarzenie kulturalne, zawierające komplet informacji (kto, kogo, na co, gdzie, kiedy).
- Zidentyfikować środki poetyckie: epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Zinterpretować głosowo i z odpowiednią intonacją wybrany utwór poetycki.
- Opisać dzieło sztuki (obraz) oraz nazwać i zanalizować emocje, jakie ono wywołuje, posługując się trafnymi epitetami.
- Zastosować zasady zapisu dialogu (myślniki, wprowadzanie słów narratora małą literą) w toku redagowania rozmowy bohaterów.

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zrealizować zadanie przekładu intersemiotycznego *Żywe Obrazy* – dokonać głębokiej analizy kolorystyki, tła, stroju i pozy postaci z wybranego dzieła

malarskiego klasyki światowej, a następnie wiernie odtworzyć je w rzeczywistości i poddać krytycznej samoocenie.

- Przygotować i zaprezentować autorskie miniprzedstawienie w technice teatrzyku Kamishibai, wykazując się oryginalnością ekspresji artystycznej.

ROZDZIAŁ VIII: *W sieci możliwości*

Wiodąca kompetencja: kompetencje cyfrowe oraz higiena medialna (bezpieczeństwo, krytycyzm w sieci)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wyszukać proste informacje w internecie przy użyciu wskazanych słów kluczowych.
- Zredagować krótki list elektroniczny (e-mail), zachowując podstawowe elementy budowy wiadomości cyfrowej.
- Wymienić podstawowe zasady higieny cyfrowej (kontrola czasu przed ekranem).

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Stosować zasady netykiety oraz odróżniać oficjalny rejestr języka od nieoficjalnego w korespondencji elektronicznej.
- Porównywać wiarygodność różnych źródeł internetowych i syntetyzować najważniejsze informacje z nich płynące.
- Opisać zagrożenia wynikające z przeładowania informacyjnego i uzależnienia od ekranów.

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zrealizować samodzielny projekt badawczo-refleksyjny *Mój Cyfrowy Detoks* – prowadzić rzetelny dziennik aktywności sieciowej, przeprowadzić jego krytyczną analizę i sformułować 3 autorskie zasady własnej higieny cyfrowej, argumentując ich skuteczność.

ROZDZIAŁ IX: *Porozumienie w różnorodności*

Wiodąca kompetencja: inkluzja, empatia i szacunek dla inności (neuroróżnorodność, tolerancja, podsumowanie roku)

1. Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający – dostateczny)

Uczeń potrafi:

- Wyjaśnić własnymi słowami pojęcie tolerancji i akceptacji.
- Wskazać w toku powtórzenia główne części mowy, przypadki oraz podstawowe środki stylistyczne poznane w ciągu roku szkolnego.

2. Wymagania rozszerzone (oceny: dobry – bardzo dobry)

Uczeń potrafi:

- Formułować dojrzałe wypowiedzi argumentacyjne na tematy etyczne i społeczne, wykazując szacunek dla odmiennych poglądów.
- Analizować pojęcie „normalności" w kontekście literackim i społecznym, wykazując się empatią wobec neuroróżnorodności.

3. Wymagania na ocenę celującą

Uczeń potrafi:

- Zrealizować zaawansowany rysunkowy bilans roczny (*Nasz Prywatny Bilans*) w formie syntetycznej mapy myśli, trafnie diagnozując i nazywając swoje mocne strony, przyrost wiedzy oraz precyzyjnie określając osobiste cele edukacyjne na kolejny etap kształcenia.

CZĘŚĆ II: KRYTERIA OCENIANIA DO FORM WYPOWIEDZI

Poniższe kryteria stanowią operacyjne rozwinięcie matrycy głównej. Nauczyciel powinien przedstawić je uczniom w formie kryteriów sukcesu (NaCoBeZU) przed przystąpieniem do realizacji zadań kluczowych.

PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA

1. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA OPISU (PRZEDMIOT / POSTAĆ)

Narzędzie weryfikacji efektów kształcenia dla tematów warsztatowych w Rozdziałach I, III, V i VII podręcznika.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Struktura i kompozycja tekstu	20%	Tekst wykazuje intuicyjny podział na części, ale brak	Praca posiada nienaganną, trójdzielną kompozycję (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)

		wyraźnego wydzielenia graficznego akapitami.	wyraźnie wydzieloną za pomocą akapitów. Wstęp poprawnie wprowadza przedmiot/postać, a zakończenie zawiera osobistą ocenę i podsumowanie.
Treść	40%	Uczeń wymienia cechy zewnętrzne obiektu (wielkość, kolor, materiał) w sposób katalogowy.	Opis ma charakter plastyczny („malowanie słowami"). Uczeń celowo odwołuje się do minimum trzech różnych zmysłów. Postać charakteryzowana jest nie tylko przez wygląd, ale i emocje lub usposobienie.
Bogactwo językowe i styl	20%	Tekst jest ubogi w wyrazie, pojawiają się powtarzalne konstrukcje (np. *on ma, to jest*).	Uczeń stosuje urozmaicone epitety, porównania, synonimy oraz unika powtórzeń. Wprowadzono proste ożywienia lub uosobienia podnoszące walory estetyczne tekstu.
Ortografia i interpunkcja	20%	Liczne błędy ortograficzne zakłócające komunikatywność tekstu.	Zapis w pełni zgodny z zakresem reguł klasy 4. Bezbłędne zastosowanie nowej zasady łącznej pisowni *nie* z przymiotnikami we wszystkich stopniach. Prawidłowe wydzielenie przecinkami wołacza i elementów wyliczenia.

2. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA REDAGOWANIA OGŁOSZENIA

Narzędzie weryfikacji dla form użytkowych w Rozdziałach III i VI podręcznika.

Kryterium	**Waga**	**Poziom podstawowy**	**Poziom rozszerzony**
Obecność elementów obligatoryjnych	50%	Brak nagłówka lub danych kontaktowych; ogłoszenie jest niekompletne.	Ogłoszenie zawiera wszystkie wymagane elementy strukturalne: wyraźny nagłówek (*Uwaga!, Sprzedam, Zgubiono*), precyzyjne określenie przedmiotu/wydarzenia, dokładne wskazanie czasu i miejsca, jasne dane kontaktowe (telefon/e-mail) oraz podpis ogłoszeniodawcy.

Rzeczowość i pragmatyka językowa	30%	Tekst zawiera nadmiar treści zbędnych (np. opisy emocjonalne niezwiązane z celem ogłoszenia).	Tekst jest zwięzły, konkretny i precyzyjny. Uczeń dokonał skutecznej selekcji danych, eliminując informacje drugorzędne. Słownictwo i styl są ściśle dopasowane do celu i grupy odbiorców.
Poprawność normatywna	20%	Błędy ortograficzne w słowach kluczowych.	Pełna poprawność logiczno-gramatyczna, ortograficzna i interpunkcyjna wypowiedzi użytkowej.

3. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA OPOWIADANIA

Narzędzie weryfikacji dla opowiadania twórczego i odtwórczego realizowanego w rozdziałach dotyczących narracji, wyobraźni oraz tekstów literackich.

Kryterium	**Waga**	**Poziom podstawowy**	**Poziom rozszerzony**
Kompozycja i chronologia	30%	Uczeń tworzy krótką historię z początkiem, środkiem i końcem, ale wydarzenia mogą być opisane skrótowo lub częściowo chaotycznie.	Opowiadanie ma wyraźną kompozycję trójdzielną, logiczny układ zdarzeń oraz konsekwentnie prowadzoną chronologię.
Fabuła i świat przedstawiony	30%	Uczeń podaje bohatera i podstawowe wydarzenia, ale opis miejsca, czasu lub motywacji postaci jest ograniczony.	Fabuła jest spójna, ciekawa i zawiera element napięcia, zwrot akcji lub puentę; uczeń świadomie wprowadza bohaterów, miejsce i czas wydarzeń.
Język narracji i dialog	25%	Uczeń stosuje proste zdania i podstawowe słownictwo narracyjne; dialog pojawia się sporadycznie lub jest zapisany częściowo poprawnie.	Uczeń stosuje urozmaicone słownictwo, wyrazy dynamizujące akcję oraz poprawnie zapisany dialog z wypowiedziami bohaterów i słowami narratora.
Poprawność językowa	15%	Błędy nie uniemożliwiają zrozumienia tekstu, ale miejscami zakłócają płynność lektury.	Tekst jest poprawny pod względem gramatycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym w zakresie wymagań klasy IV.

4. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA LISTU TRADYCYJNEGO I ELEKTRONICZNEGO

Narzędzie weryfikacji dla korespondencji prywatnej i elektronicznej, z uwzględnieniem zasad grzeczności językowej oraz netykiety.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Elementy formalne	35%	Uczeń stosuje zwrot powitalny, pożegnalny i podpis, ale może pominąć datę, miejscowość lub temat e-maila.	List lub e-mail zawiera wszystkie wymagane elementy formalne: miejscowość i datę, zwrot do adresata, treść, pożegnanie, podpis oraz temat wiadomości elektronicznej.
Cel i treść wiadomości	30%	Uczeń przekazuje podstawową informację, ale rozwinięcie jest skromne lub miejscami mało uporządkowane.	Wiadomość ma jasny cel, logiczny układ i zawiera rozwinięte informacje, opisy przeżyć lub rzeczowe wyjaśnienia.
Styl i grzeczność językowa	20%	Uczeń próbuje dostosować język do odbiorcy, ale nie zawsze konsekwentnie stosuje zwroty grzecznościowe.	Uczeń świadomie dobiera styl do adresata, zapisuje zaimki grzecznościowe wielką literą i przestrzega zasad netykiety.
Poprawność zapisu	15%	Błędy występują, ale nie utrudniają zrozumienia wiadomości.	Zapis jest zgodny z zasadami ortografii, interpunkcji i kompozycji wypowiedzi korespondencyjnej.

5. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA PLANU RAMOWEGO I SZCZEGÓŁOWEGO

Narzędzie weryfikacji dla porządkowania wydarzeń oraz tworzenia planu ramowego i szczegółowego.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Dobór wydarzeń	30%	Uczeń wskazuje kilka najważniejszych wydarzeń, ale może pominąć element istotny dla przebiegu akcji.	Uczeń trafnie wybiera wydarzenia kluczowe i odróżnia je od szczegółów drugorzędnych.
Chronologia i logika	30%	Plan zachowuje ogólny porządek wydarzeń, choć mogą pojawić się drobne przesunięcia.	Wszystkie punkty są ułożone konsekwentnie chronologicznie i tworzą

			logiczny ciąg przyczynowo-skutkowy.
Forma zapisu	25%	Uczeń numeruje punkty, ale nie zawsze zachowuje jednolitą formę gramatyczną.	Plan jest zapisany jednolicie, np. w formie równoważników zdań; plan szczegółowy zawiera poprawne podpunkty.
Przejrzystość graficzna	15%	Układ planu jest czytelny, choć miejscami niestaranny.	Plan jest przejrzysty, uporządkowany graficznie i łatwy do wykorzystania podczas opowiadania treści.

6. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA NOTATKI W RÓŻNYCH FORMACH

Narzędzie weryfikacji dla notatki tradycyjnej, punktowej, tabelarycznej, mapy myśli i notatki wizualnej.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Selekcja informacji	35%	Uczeń zapisuje najważniejsze hasła, ale może przepisywać zbyt wiele informacji bez selekcji.	Uczeń samodzielnie wybiera kluczowe fakty, pojęcia i zależności, odrzucając informacje drugorzędne.
Organizacja treści	30%	Notatka ma czytelny układ, ale związki między informacjami nie zawsze są jasno pokazane.	Notatka jest logicznie uporządkowana, a relacje między informacjami są pokazane za pomocą punktów, tabeli, strzałek, symboli lub mapy myśli.
Dobór formy	20%	Uczeń stosuje jedną prostą formę notowania, np. punkty lub tekst ciągły.	Uczeń świadomie dobiera formę notatki do celu: tabelę, mapę myśli, sketchnotkę, schemat lub zestaw pytań sprawdzających.
Przydatność do uczenia się	15%	Notatka pomaga odtworzyć część informacji z lekcji lub tekstu.	Notatka jest funkcjonalna, przejrzysta i umożliwia szybkie powtórzenie materiału oraz samokontrolę wiedzy.

7. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA ZAPROSZENIA

Narzędzie weryfikacji dla krótkich form użytkowych związanych z zapraszaniem na wydarzenia rodzinne, szkolne i kulturalne.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Komplet informacji	45%	Uczeń podaje adresata, wydarzenie oraz przynajmniej część informacji o czasie i miejscu.	Zaproszenie zawiera pełny zestaw informacji: kto zaprasza, kogo, na co, kiedy i gdzie.
Cel i forma użytkowa	25%	Tekst informuje o zaproszeniu, ale może być mało zachęcający lub nie w pełni uporządkowany.	Tekst jest zwięzły, jasny i zachęcający, a układ graficzny podkreśla charakter zaproszenia.
Grzeczność językowa	15%	Uczeń stosuje prostą formułę zapraszającą.	Uczeń stosuje adekwatne formuły grzecznościowe i dostosowuje ton do odbiorcy oraz sytuacji.
Poprawność zapisu	15%	Błędy nie zakłócają odbioru podstawowych informacji.	Zapis jest poprawny, estetyczny i zgodny z normą językową klasy IV.

8. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA DIALOGU

Narzędzie weryfikacji dla zapisu rozmowy bohaterów oraz stosowania zasad interpunkcyjnych dialogu.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Układ wypowiedzi	30%	Uczeń zapisuje co najmniej dwie wypowiedzi postaci i oddziela je od siebie.	Każda wypowiedź bohatera rozpoczyna się od nowej linii i jest poprzedzona myślnikiem.
Interpunkcja dialogu	30%	Uczeń stosuje podstawowe znaki kończące wypowiedzi, choć popełnia błędy w zapisie myślników lub słów narratora.	Uczeń poprawnie stosuje myślniki, znaki interpunkcyjne oraz zapis słów narratora po wypowiedzi bohatera.
Naturalność rozmowy	25%	Rozmowa dotyczy tematu, ale wypowiedzi są krótkie i mało zróżnicowane.	Dialog jest dynamiczny, pokazuje relacje, emocje lub cechy bohaterów i rozwija sytuację przedstawioną w tekście.

Dobór słownictwa	15%	Uczeń stosuje podstawowe czasowniki mówienia, np. powiedział, zapytał.	Uczeń unika powtórzeń i stosuje zróżnicowane słownictwo wprowadzające wypowiedzi bohaterów.

9. PROGOWE KRYTERIA OCENIANIA OPINII Z UZASADNIENIEM

Narzędzie weryfikacji dla krótkich wypowiedzi argumentacyjnych, odróżniania faktów od opinii oraz uzasadniania stanowiska.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Jasność stanowiska	30%	Uczeń wyraża swoje zdanie za pomocą prostego zwrotu, np. moim zdaniem, uważam, że.	Stanowisko jest jednoznaczne, konsekwentne i dostosowane do tematu wypowiedzi.
Uzasadnienie i argumenty	35%	Uczeń podaje jeden prosty powód swojego zdania.	Uczeń podaje co najmniej dwa logiczne argumenty oraz wspiera je przykładami z tekstu, życia lub obserwacji.
Spójność wypowiedzi	20%	Wypowiedź jest zrozumiała, choć połączenia między zdaniami bywają proste lub powtarzalne.	Uczeń stosuje spójniki i wyrażenia porządkujące tok argumentacji, np. ponieważ, dlatego, po pierwsze, na przykład.
Kultura dyskusji i poprawność	15%	Uczeń stara się wypowiadać kulturalnie i zrozumiale, mimo drobnych błędów językowych.	Uczeń formułuje opinię z szacunkiem dla innych poglądów, zachowując poprawność językową i logiczną.

KRYTERIA OCENIANIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO – KRYTERIA SUKCESU / NACOBEZU

Forma wypowiedzi: Opowiadanie z elementami fantastycznymi / baśniowymi

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział V, Temat 50 (*Kości rzucone – piszemy własne historie*) oraz Rozdział VI (*Barwy kultury*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	Samoocena (T/Cz/N)*

Moja praca ma trójdzielną budowę: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.	
We wstępie przedstawiam bohatera oraz czas i miejsce akcji.	
W rozwinięciu opisuję główną przygodę i zachowuję logiczny porządek wydarzeń.	
W zakończeniu pokazuję, jak kończy się historia, i dodaję krótki wniosek lub refleksję.	
Stosuję właściwy układ graficzny: co najmniej trzy akapity i wcięcie na początku każdej nowej części.	
Moje opowiadanie ma ciekawą fabułę: pojawia się nagły zwrot akcji, niespodziewane wydarzenie lub element zaskoczenia.	
Wprowadzam elementy fantastyczne lub baśniowe, np. czary, magiczne przedmioty albo niezwykłych bohaterów.	
Dodaję dialog i zapisuję rozmowę bohaterów zgodnie z zasadami: każdą wypowiedź zaczynam od myślnika w nowej linijce.	
Dodaję krótkie elementy opisu bohatera, miejsca akcji lub magicznego przedmiotu, używając trafnych przymiotników i epitetów.	
Buduję zrozumiałe zdania i unikam powtórzeń, zastępując powtarzające się słowa synonimami.	
Stosuję poprawną interpunkcję: kończę zdania odpowiednim znakiem i stawiam przecinki w najważniejszych miejscach.	
Kontroluję ortografię: pisownię wyrazów z ó/u, rz/ż, ch/h, wielką literę w nazwach własnych oraz na początku zdań.	
Piszę czytelnie i estetycznie, a błędy poprawiam w sposób uporządkowany.	

***Tak / Częściowo / Nie**

Forma wypowiedzi: Opis przedmiotu / postaci

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział I, Temat 6 (*Malujemy pędzlem i słowem*) oraz Rozdział III, Temat 32 (*Jak stworzyć ciekawy opis przedmiotu?*), Temat 36 (*Wyturlajmy opis postaci!*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	**Samoocena (T/Cz/N)***

Moja praca ma trójdzielną budowę: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.	
We wstępie nazywam opisywany przedmiot lub postać i wyjaśniam, skąd go znam albo dlaczego go opisuję.	
W rozwinięciu opisuję wygląd zewnętrzny: wielkość, kształt, kolor, ubiór postaci albo materiał przedmiotu.	
W zakończeniu przedstawiam swoją opinię o opisywanym przedmiocie lub postaci.	
Stosuję właściwy układ graficzny: co najmniej trzy akapity i wcięcie na początku każdej nowej części.	
Odwołuję się do zmysłów czytelnika: piszę o tym, co widzę, słyszę, czuję w dotyku lub odbieram innymi zmysłami.	
Używam bogatego słownictwa: trafnych przymiotników, epitetów i określeń, które ożywiają opis.	
Unikam powtórzeń, zastępując powtarzające się wyrazy synonimami.	
Stosuję poprawną interpunkcję: kończę zdania właściwym znakiem i oddzielam przecinkami elementy wyliczenia.	
Kontroluję ortografię: pisownię wielką i małą literą, wyrazy z ó/u, rz/ż, ch/h oraz pisownię przeczenia *nie* z przymiotnikami i rzeczownikami.	
Piszę czytelnie i estetycznie, pamiętam o marginesach, a błędy poprawiam w sposób uporządkowany.	

***Tak / Częściowo / Nie**

Forma wypowiedzi: List tradycyjny i elektroniczny (e-mail)

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział II, Temat 18 (*Listy do dzieci – kilka słów o budowie listu tradycyjnego*), Temat 19 (*Dzień tematyczny: Międzynarodowy Dzień Pisania Listów*) oraz Rozdział VIII, Temat 84 (*Jak napisać e-mail?*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	**Samoocena (T/Cz/N)***
Wiem, czy piszę list tradycyjny, czy e-mail, i stosuję układ właściwy dla wybranej formy.	

W liście tradycyjnym zapisuję miejscowość i datę w prawym górnym rogu.	
W e-mailu wpisuję krótki, jasny i konkretny temat wiadomości.	
Rozpoczynam wypowiedź odpowiednim zwrotem do adresata, np. *Droga Aniu!*, *Szanowna Pani!*.	
Dzielę treść na trzy części: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.	
Jasno wyjaśniam, po co piszę list lub wiadomość.	
Rozwijam treść: przekazuję potrzebne informacje, opisuję swoje przeżycia, pytam lub odpowiadam zgodnie z tematem zadania.	
Dostosowuję styl wypowiedzi do odbiorcy: inaczej piszę do kolegi, a inaczej do osoby dorosłej lub instytucji.	
Zapisuję zaimki i zwroty grzecznościowe wielką literą, np. *Ty, Tobie, Twój, Pan, Pani, Państwo*.	
Stosuję zwrot pożegnalny dopasowany do sytuacji, np. *Pozdrawiam*, *Z wyrazami szacunku*.	
Podpisuję się czytelnie na końcu listu lub wiadomości.	
W e-mailu przestrzegam zasad netykiety: nie piszę całych zdań wielkimi literami, nie nadużywam wykrzykników i dbam o uprzejmy ton.	
Buduję zrozumiałe zdania i unikam powtórzeń, zastępując powtarzające się słowa synonimami.	
Stosuję poprawną interpunkcję: kończę zdania właściwym znakiem i stawiam przecinki w najważniejszych miejscach.	
Kontroluję ortografię: pisownię wielką i małą literą, wyrazy z *ó/u*, *rz/ż*, *ch/h* oraz zapis zwrotów grzecznościowych.	

***Tak / Częściowo / Nie**

Forma wypowiedzi: Plan wydarzeń: plan ramowy i szczegółowy

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział I, Temat 12 (*Tworzymy plan ramowy*) oraz Rozdział IV, Temat 40 (*Polska gościnność w domu Piasta*), Rozdział V, Temat 56 (*Co tu się wydarzyło? Piszemy plan szczegółowy*), Rozdział VI, Temat 68 (*Roszpunka – dziewczynka zamknięta w wieży*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	Samoocena (T/Cz/N)*
Porządkuję wydarzenia w takiej kolejności, w jakiej naprawdę działy się w tekście.	
Wybieram najważniejsze wydarzenia i nie pomijam tych, które są potrzebne do zrozumienia fabuły.	
Każdy punkt planu dotyczy jednego konkretnego wydarzenia.	
Numeruję główne punkty planu kolejnymi cyframi arabskimi: 1., 2., 3.	
Jeśli tworzę plan szczegółowy, dopisuję podpunkty do właściwych punktów głównych i oznaczam je literami: a), b), c).	
Zachowuję właściwe wcięcia, aby odróżnić punkty główne od podpunktów.	
Stosuję jedną formę zapisu w całym planie: zdania albo równoważniki zdań.	
Nie mieszam zdań z równoważnikami zdań w jednym planie.	
Zapisuję punkty zwięźle i konkretnie, bez opowiadania całej historii w jednym punkcie.	
Zaczynam każdy punkt wielką literą i dbam o poprawną pisownię nazw bohaterów oraz miejsc.	
Stosuję poprawne znaki po numerach i literach, np. 1., 2., a), b).	
Sprawdzam, czy plan jest czytelny, uporządkowany i pomaga odtworzyć przebieg wydarzeń.	

***Tak / Częściowo / Nie**

Forma wypowiedzi: Notatka w wybranej formie: tradycyjna, punktowa, tabelaryczna, mapa myśli, „słoneczko” lub sketchnotka

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział I, Temat 3 (*Być sobą, czyli kim? O podmiocie lirycznym w wierszu „Ja”*), Temat 4 (*Notatka kluczem do sukcesu*), Temat 10 (*Misja odmiana! Tajemnice czasownika*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	Samoocena (T/Cz/N)*

Wiem, jaką formę notatki wybieram: tekst, punkty, tabelę, mapę myśli, „słoneczko” albo sketchnotkę.	
Zapisuję w notatce tylko najważniejsze informacje: hasła, definicje, daty, nazwiska lub przykłady potrzebne do zrozumienia tematu.	
Odrzucam zbędne szczegóły i nie przepisuję całego tekstu źródłowego.	
Nadaję notatce czytelny tytuł lub wyróżniam temat główny kolorem, ramką, większym napisem albo centralnym hasłem.	
Porządkuję informacje tak, aby było widać, co jest najważniejsze, a co jest przykładem lub dopowiedzeniem.	
Stosuję punkty, strzałki, tabelę, kolory, symbole lub rysunki, jeśli pomagają mi lepiej zapamiętać treść.	
Łączę słowa z prostymi ikonami lub symbolami, gdy tworzę notatkę wizualną albo sketchnotkę.	
Wyjaśniam krótko trudne słowa lub pojęcia, jeśli są potrzebne do zrozumienia tematu.	
Tworzę notatkę tak, aby można było z niej szybko powtórzyć materiał przed lekcją, kartkówką lub sprawdzianem.	
Dbam o czytelność zapisu: zostawiam odstępy, nie ściskam tekstu i zapisuję informacje w uporządkowanych blokach.	
Stosuję poprawną pisownię najważniejszych wyrazów, nazw własnych i pojęć z lekcji.	
Sprawdzam, czy moja notatka jest kompletna, estetyczna i zrozumiała dla mnie po ponownym przeczytaniu.	

***Tak / Częściowo / Nie**

Forma wypowiedzi: Zaproszenie

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział VII, Temat 74 (*Miło mi zaprosić Cię na… – krótki kurs pisania zaproszeń*), Temat 78 (*Co już wiesz? Co umiesz? Powtórzenie działu VII*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	**Samoocena (T/Cz/N)***
Zapisuję na początku tekstu wyraźny nagłówek: **Zaproszenie**.	

Wskazuję, kto zaprasza, czyli nadawcę zaproszenia.	
Wskazuję, kogo zapraszam, czyli odbiorcę zaproszenia.	
Podaję, na co zapraszam, czyli dokładną nazwę wydarzenia, np. spektakl, wystawę, uroczystość lub spotkanie.	
Podaję dokładny termin wydarzenia: dzień, datę i godzinę.	
Podaję miejsce wydarzenia, np. salę, szkołę, teatr, muzeum lub adres.	
Dodaję krótką formułę zachęty, która pokazuje, dlaczego warto przyjść.	
Stosuję zwroty grzecznościowe odpowiednie do sytuacji i odbiorcy.	
Zaimki i zwroty skierowane do adresata zapisuję wielką literą, np. *Ciebie, Was, Pana, Pani*.	
Piszę zwięźle, jasno i konkretnie, bez zbędnych opowieści.	
Buduję poprawne zdania i unikam powtórzeń, zastępując powtarzające się słowa synonimami.	
Stosuję poprawną interpunkcję, zwłaszcza przy wyliczaniu informacji o wydarzeniu.	
Kontroluję ortografię: wielką literę w nazwach własnych oraz wyrazy z trudnościami, np. ó/u, rz/ż, ch/h.	
Dbam o estetykę i przejrzysty układ zaproszenia: marginesy, czytelne pismo i odpowiednie rozmieszczenie treści.	

***Tak / Częściowo / Nie**

Forma wypowiedzi: Dialog / wywiad twórczy

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział VI, Temat 67 (*Jak zapisać dialog?*), Rozdział VII, Temat 77 (*Smok i słodka wizyta u kota Bibelota*. *Teatr kamishibai*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	**Samoocena (T/Cz/N)***
Zapisuję dialog jako rozmowę co najmniej dwóch osób lub postaci.	

Każdą nową wypowiedź bohatera lub rozmówcy zaczynam od nowej linii.	
Przed każdą wypowiedzią stawiam myślnik dialogowy.	
Kończę wypowiedzi odpowiednim znakiem: kropką, znakiem zapytania lub wykrzyknikiem.	
Poprawnie zapisuję słowa narratora po wypowiedzi bohatera, np. – *powiedział chłopiec*, – *zapytała dziewczynka*.	
Jeśli słowa narratora występują po wypowiedzi bohatera, zaczynam je małą literą, gdy oznaczają mówienie, pytanie lub odpowiadanie.	
Oddzielam przecinkami zwroty do adresata, np. – *Czy możesz mi pomóc, Aniu?*	
Dbam o to, aby rozmowa była logiczna: pytania i odpowiedzi pasują do siebie i dotyczą jednego tematu.	
Stosuję różne czasowniki mówienia, np. *odparł, zapytał, zawołał, wyszeptał*, aby unikać powtórzeń.	
Stosuję zasady grzeczności językowej: bohaterowie rozmawiają kulturalnie i z szacunkiem.	
Zaimki i zwroty skierowane do rozmówcy zapisuję wielką literą, np. *Ty, Tobie, Pan, Pani*.	
Kontroluję ortografię: imiona własne zapisuję wielką literą i sprawdzam wyrazy z trudnościami, np. *ó/u*, *rz/ż*, *ch/h*.	
Dbam o estetykę zapisu: rozmowa jest czytelna, uporządkowana i łatwa do odczytania.	

***Tak / Częściowo / Nie**

Forma wypowiedzi: Opinia z uzasadnieniem

Powiązanie z podręcznikiem: Rozdział II, Temat 21 (*Dlaczego warto wyrażać swoje zdanie?*), Temat 27 (*Laboratorium projektów i doświadczeń: To samo można powiedzieć na wiele sposobów*), Rozdział IX, Temat 92 (*Dzień tematyczny: Dzień Różnorodności Kulturowej*), Temat 96 (*Kiedy litery tańczą przed oczami – o dysleksji*), Temat 99 (*Co już wiesz? Co umiesz? Podsumowanie roku szkolnego*)

Kryteria sukcesu/NaCoBeZU	Samoocena (T/Cz/N)*
Rozumiem temat wypowiedzi i wiem, jaką opinię mam przedstawić.	
Na początku wypowiedzi jasno przedstawiam swoje stanowisko, używając zwrotów, np. *Moim zdaniem…*, *Uważam, że…*, *Według mnie…*.	
Odróżniam fakt od opinii i nie przedstawiam własnego zdania jako pewnej informacji.	
Podaję przynajmniej jeden trafny powód, który wyjaśnia, dlaczego tak myślę.	
Jeśli zadanie tego wymaga, podaję dwa różne argumenty wspierające moje stanowisko.	
Odwołuję się do przykładu z tekstu, lektury, własnego doświadczenia lub obserwacji.	
Łączę opinię z uzasadnieniem za pomocą odpowiednich spójników, np. *ponieważ*, *bo*, *gdyż*, *dlatego*, *z tego powodu*.	
Układam wypowiedź logicznie: najpierw przedstawiam stanowisko, potem argumenty, a na końcu podsumowanie.	
W zakończeniu krótko podsumowuję swoje zdanie, używając zwrotów, np. *Podsumowując…*, *Jak widać…*, *Wszystko to potwierdza, że…*.	
Stosuję kulturalny język i szanuję odmienne zdanie innych osób.	
Unikam powtórzeń i zastępuję zbyt ogólne słowa trafniejszymi określeniami.	
Stosuję poprawną interpunkcję, zwłaszcza przecinki przed *że*, *bo*, *ponieważ*, *gdyż*, *ale*.	
Kontroluję ortografię: wielką literę w nazwach własnych oraz wyrazy z trudnościami, np. *ó/u, rz/ż, ch/h*.	
Dbam o czytelność i estetykę zapisu, a najważniejsze części wypowiedzi oddzielam akapitami.	

***Tak / Częściowo / Nie**

KRYTERIA EWALUACJI DOŚWIADCZEŃ EDUKACYJNYCH I PRACY PROJEKTOWEJ

(Wskaźniki formatywne dla *Laboratorium pomysłów i doświadczeń* oraz *Dni tematycznych*)

Wskaźnik	**0 pkt**	**1 pkt**	**2 pkt**
Autonomia i zarządzanie procesem	Uczeń wykazuje bierność, wymaga stałego instruowania, nie potrafi wyznaczyć celów krótko- lub długoterminowych.	Uczeń podejmuje działania samodzielnie, realizuje proste zadania otwarte, potrafi wybrać ścieżkę pracy z puli nadmiarowych propozycji podręcznika.	Uczeń wykazuje wysoką inicjatywę, samodzielnie planuje etapy pracy (np. na tablicy zadań eduScrum), elastycznie reaguje na zmiany i wyciąga konstruktywne wnioski z błędów lub pomyłek (postawa przedsiębiorcza).
Kompetencje społeczne i kooperacja	Brak umiejętności pracy w grupie, generowanie konfliktów, brak uważności na komunikaty rówieśników.	Uczeń poprawnie pracuje w parze lub zespole losowym, wykonuje przydzielone mu zadania i słucha rozmówcy w sposób zaangażowany.	Uczeń aktywnie buduje relacje w grupie, stosuje zasady komunikacji bez przemocy (NVC), wspiera uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) w ramach asystentury rówieśniczej i dąży do konstruktywnego kompromisu.
Przekład intersemiotyczny i kreatywność	Odtwórcze i schematyczne powielanie wzorów; brak wkładu twórczego.	Uczeń podejmuje udane próby transformacji kodu językowego na kod wizualny lub przestrzenny (prosty komiks, plakat).	Wybitny poziom nieszablonowego myślenia; uczeń dokonuje pełnego przekładu intersemiotycznego (np. stworzenie autorskiego teatrzyku Kamishibai, kodowanie skomplikowanych opowiadań kostkami logicznymi, realizacja fotograficzna żywego

			obrazu), wykazując się oryginalnością i dojrzałością interpretacyjną.

KRYTERIA OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO NA POSZCZEGÓLNE OCENY – KLASA IV

I. OGÓLNE KRYTERIA STOPNI OCENIANIA (MATRYCA KOMPETENCYJNA)

- **Stopień niedostateczny (1):** Poziom opanowania wiadomości i umiejętności w zakresie kryteriów klasy IV uniemożliwia dalszy przyrost kompetencji kluczowych i formacyjnych ujętych w programie *Moim zdaniem*. Uczeń nie podejmuje prób rozwiązania zadań o minimalnym rygorze kognitywnym, odrzuca współpracę rówieśniczą i nie wykazuje przyrostu umiejętności autorefleksyjnych.
- **Stopień dopuszczający (2):** Uczeń wykazuje elementarny poziom wiadomości i umiejętności o charakterze odtwórczym (poziom pamiętania i rozumienia według taksonomii Blooma). Przy pomocy nauczyciela-towarzysza wykonuje typowe zadania praktyczne o niewielkim stopniu złożoności, podejmując próby samoregulacji i nazywania własnych emocji.
- **Stopień dostateczny (3):** Uczeń samodzielnie wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o średnim poziomie trudności. Posiada podstawowy zasób słownictwa do wyrażania opinii, poprawnie identyfikuje podstawowe części mowy i gatunki literackie (baśń, legenda) oraz bierze aktywny udział w zespołowych działaniach w „Laboratorium pomysłów i doświadczeń".
- **Stopień dobry (4):** Uczeń sprawnie, poprawnie i samodzielnie stosuje wiadomości i umiejętności w sytuacjach typowych. Wykazuje rozwinięte kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, sprawnie posługuje się myśleniem wizualnym, dostrzega mechanizmy perswazji w reklamie i samodzielnie dokonuje korekty interpunkcyjnej własnego tekstu.
- **Stopień bardzo dobry (5):** Uczeń sprawnie i funkcjonalnie posługuje się zdobytymi kompetencjami w nowych sytuacjach problemowych (poziom analizy i ewaluacji). Wykazuje wysoki poziom autonomii czytelniczej, uzasadnia swoje stanowisko za pomocą zaawansowanej argumentacji przyczynowo-skutkowej, wdrożył zasady higieny cyfrowej i aktywnie zarządza procesem własnego uczenia się (metakognicja).
- **Stopień celujący (6):** Uczeń biegle i twórczo wykorzystuje zintegrowane kompetencje przedmiotowe i uniwersalne do rozwiązywania problemów nietypowych. Proponuje autorskie i nieszablonowe rozwiązania w projektach interdyscyplinarnych, wykazuje pełną dojrzałość aksjologiczną, rozwija własne

uzdolnienia i krytycznie weryfikuje informacje w toku samodzielnego samokształcenia.

II. SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY IV (W UJĘCIU OPERACYJNYM)

Uwaga wdrożeniowa: Ocena niedostateczna (1) jest następstwem niespełnienia rygorów kryterialnych przewidzianych na ocenę dopuszczającą.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA (2)

Uczeń spełnia poniższe wymagania minimalne przy wsparciu i facylitacji nauczyciela:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Słuchanie i uważność: Skupia uwagę na krótkich komunikatach; przy pomocy nauczyciela rozpoznaje emocje rozmówcy i proste intencje (pytanie, prośba); odnosi ogólny sens usłyszanego utworu do własnego doświadczenia wakacyjnego lub szkolnego.
- Czytanie i krytyka: Rozróżnia w tekście warstwę fikcjonalną od rzeczywistej; z pomocą stworków przewodnich odróżnia elementy realistyczne od fantastycznych; lokalizuje informacje wyrażone wprost w wyznaczonym akapicie tekstu.
- Teoria literatury i sztuki: Zna podstawowe cechy baśni i legendy (kręgi *Nasze korzenie* i *Barwy kultury*); identyfikuje postać narratora i podmiotu mówiącego w wierszu; wyodrębnia komiks, film i spektakl teatralny jako multimodalne teksty kultury.

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Mówienie i autoprezentacja: Przedstawia się, mówi o swoich zainteresowaniach i pasjach (Temat 3: *Być sobą, czyli kim?*); formułuje proste pytania strukturalne i odpowiada na nie; odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej.
- Pisanie i kompozycja: Tworzy krótką, kilkuzdaniową wypowiedź użytkową (ogłoszenie, zaproszenie, list prywatny) według podanego wzoru lub szablonu z teczki; przy pomocy nauczyciela sporządza ramowy plan wypowiedzi w formie równoważników zdań (Temat 11 *Czy każda nasza wypowiedź jest zdaniem?*); stara się o estetykę zapisu.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- Gramatyka w działaniu: Rozpoznaje w zdaniu podstawowe części mowy: rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek i przyimek; odróżnia czynności od stanów w czasowniku (Temat 9 i 10 *Czas na czasownik*, *Misja odmiana! Tajemnice czasownika*); identyfikuje orzeczenie.

- Ortografia i interpunkcja: Zna alfabet i dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby; stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i kropkę, pytajnik lub wykrzyknik na jego końcu; zna podstawowe reguły pisowni *ó/u, rz/ż, ch/h*.

OCENA DOSTATECZNA (3)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą, a ponadto samodzielnie wykonuje typowe zadania o średnim poziomie trudności:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Słuchanie i uważność: Aktywnie słucha rówieśników podczas pracy w parach; wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu popularnonaukowego i przetwarza je na prostą notatkę (tabelę, schemat); określa ogólny nastrój utworu lirycznego.
- Czytanie i krytyka: Samodzielnie określa temat i główną myśl tekstu ciągłego; oddziela informacje kluczowe od drugorzędnych w ogłoszeniach lub instrukcjach gier dydaktycznych (Dobble); rozpoznaje dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów.
- Teoria literatury i sztuki: Rozpoznaje stałe elementy struktury wiersza (wers, strofa, rym, refren – lekcja o hymnie); odczytuje morał i uniwersalną naukę płynącą z baśni i legend (lekcja o *Brzydkim kaczątku*); przypisuje cechy bohaterom na podstawie ich zachowań i ocenia ich postawy aksjologiczne (miłość, przyjaźń, gościnność).

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Mówienie i autoprezentacja: Świadomie uczestniczy w sytuacjach komunikacyjnych w klasie; dostosowuje wypowiedź do adresata, wykorzystując właściwe zwroty grzecznościowe; formułuje pytania otwarte i odpowiada na nie zdaniami złożonymi; opowiada i streszcza wydarzenia w porządku chronologicznym.
- Pisanie i kompozycja: Samodzielnie redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, przepis kulinarny oraz list prywatny z zachowaniem wymaganego układu graficznego; samodzielnie zapisuje dialog, stosując myślniki; tworzy opis przedmiotu (skarbonki) i sytuacji z zachowaniem kompozycji trójdzielnej (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) i akapitów.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- Gramatyka w działaniu: Określa podstawowe kategorie gramatyczne czasownika (osoba, liczba, czas, rodzaj w czasie przeszłym) oraz rzeczownika i przymiotnika (przypadek, liczba, rodzaj); poprawnie łączy przymiotnik z rzeczownikiem („kumpel rzeczownika”); odróżnia zdanie od równoważnika zdania.

- Ortografia i interpunkcja: Poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz partykułę *nie* z czasownikami i przymiotnikami; odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje wielką literę; dzieli wyrazy na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do nowej linii.

OCENA DOBRA (4)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę dostateczną, a ponadto wykazuje się sprawnością i czujnością językową w typowych sytuacjach komunikacyjnych:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Słuchanie i uważność: Koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych tekstów czytanych przez nauczyciela lub odtwarzanych z kanałów edukacyjnych (Polonistka Youtuberka); właściwie odczytuje intencje nadawcy oraz ukryty nastrój wypowiedzi; na podstawie słuchanego tekstu formułuje pytania otwarte.
- Czytanie i krytyka: Wyszukuje w tekście informacje wyrażone pośrednio; rozumie funkcję kompozycyjną akapitu jako logicznej całości; samodzielnie wyjaśnia przenośne znaczenie wyrazów, związków frazeologicznych wprowadzanych przez profesorkę Frazeę.
- Teoria literatury i sztuki: Samodzielnie objaśnia znaczenie i funkcję artystyczną epitetów, porównań i wyrazów dźwiękonaśladowczych w liryce (krąg *Ścieżki wyobraźni*); wyodrębnia podstawowe elementy dzieła filmowego i spektaklu (gra aktorska, dekoracja, kostium, rekwizyt); uzasadnia swoje reakcje czytelnicze.

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Mówienie i autoprezentacja: Przedstawia własne, uzasadnione zdanie w klasowej dyskusji filozoficznej; świadomie dobiera intonację oraz akcent logiczny, recytując utwór z pamięci; wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń.
- Pisanie i kompozycja: Komponuje logiczne, uporządkowane chronologicznie opowiadanie odtwórcze, sprawnie wykorzystując przysłówki określające następstwo czasowe; w opisach przedmiotu lub dzieła sztuki (Vincent van Gogh) świadomie stosuje bogate słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni oraz słowa służące do wyrażania emocji i ocen; kontroluje tekst pod kątem powtórzeń, stosując synonimy doktora Leksema.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- Gramatyka w działaniu: Sprawnie buduje rozwinięte zdania pojedyncze oraz wypowiedzenia złożone, łącząc je za pomocą odpowiednich spójników argumentacyjnych (*ponieważ, dlatego że, więc*); stosuje poprawne i rzadkie formy fleksyjne wyrazów rodzimych.

- Ortografia i interpunkcja: Stosuje zasady ortografii i interpunkcji w codziennych notatkach; potrafi uzasadnić pisownię *ó/u, rz/ż, ch/h* poprzez wymianę głosek w wyrazach pokrewnych (Ogrody Ortograficzne); samodzielnie dostrzega i poprawia błędy w tworzonej wypowiedzi (*autokorekta*).

OCENA BARDZO DOBRA (5)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę dobrą, a ponadto sprawnie i funkcjonalnie stosuje wiedzę do rozwiązywania problemów w nowych, nieznanych sytuacjach kognitywnych:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Słuchanie i uważność: Przekazuje i syntetyzuje treść wysłuchanych wypowiedzi naukowych; precyzyjnie nazywa intencje i ukryte techniki perswazyjne nadawcy (np. w komunikatach promocyjnych i reklamach z kręgu *Od pomysłu do działania*); wyraża krytyczne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.
- Czytanie i krytyka: Sprawnie wyszukuje informacje wyrażone pośrednio (ukryte między wierszami) i wykorzystuje je do oceny postaw bohaterów literackich i rzeczywistych (np. postawy życiowej Janusza Korczaka lub Marii Skłodowskiej-Curie); odczytuje i wykorzystuje w działaniu treści zawarte w artykułach i schematach medialnych.
- Teoria literatury i sztuki: Wykorzystuje wiedzę na temat budowy wiersza i środków stylistycznych do samodzielnej, nienarzuconej interpretacji utworów poetyckich przewidzianych w programie; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe i reklamowe, wskazując ich cele; konfrontuje sytuację bohaterów z własnym doświadczeniem życiowym.

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Mówienie i opowiadanie historii: Uzasadnia własne stanowisko w rozmowie, podając logicznie dobrane przykłady z literatury i życia (rutyna *5 × Dlaczego?*); swobodnie rozpoczyna i podtrzymuje debatę rówieśniczą; w opisach dzieł kultury stosuje bogate słownictwo wyrażające zniuansowany stosunek odbiorcy do dzieła; wzbogaca komunikat celowymi środkami pozawerbalnymi.
- Pisanie i kompozycja: Komponuje bezbłędne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym i gramatycznym wypowiedzi o przejrzystej, trójdzielnej strukturze z konsekwentnym układem akapitowym; pisze twórcze, oryginalne opowiadania, listy z perspektywy bohatera literackiego oraz autorskie baśnie; dokonuje rygorystycznej autokorekty tekstu przed oddaniem go do oceny.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- Gramatyka w działaniu: Świadomie i celowo dobiera typy wypowiedzeń (oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe) w zależności od sytuacji

komunikacyjnej i intencji wypowiedzi; poprawnie stosuje zaimki osobowe i przyimki rządzące przypadkiem rzeczownika (wyrażenia przyimkowe – „mały szef").

- Ortografia i interpunkcja: Biegle i bezbłędnie stosuje zasady pisowni, wykazując się wysoką „czujnością ortograficzną" w dyktandach i pracach własnych; bezbłędnie stosuje przecinek w wyliczeniach, przed spójnikami argumentacyjnymi oraz przy wydzielaniu wołacza.

OCENA CELUJĄCA (6)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto wykazuje się samodzielnością, nieszablonowym myśleniem krytycznym oraz postawą wybitnie twórczą:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Czytanie globalne i krytyczne: Samodzielnie czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym teksty literackie oraz popularnonaukowe spoza listy lektur obowiązkowych, wykazując pełną autonomię czytelniczą.
- Analiza komparatywna tekstów kultury: Porównuje funkcje i strukturę elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich i baśniowych; potrafi zidentyfikować obecność motywów baśniowych i legendarnych w nowoczesnych tekstach kultury (gry wideo, komiksy współczesne, popkultura).
- Świadomość medialna: Bezbłędnie dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych i reklam, dekonstruując ukryte mechanizmy perswazyjne i językowe (higiena medialna z Obszaru VI podstawy).

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Innowacyjność retoryczna: Przedstawia własne, oryginalne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania trudnych problemów społecznych lub logicznych; w klasowych dyskusjach i debatach posługuje się argumentacją nieszablonową, szanując odmienne perspektywy rozmówców.
- Ekspresja twórcza: Tworzy w pełni samodzielne wypowiedzi pisemne cechujące się wyjątkowo ciekawym, nowatorskim ujęciem tematu, bogatą stylizacją językową oraz doskonałym doborem środków stylistycznych i leksykalnych (w tym słów rzadkich i profesjonalnych z innowacji *Słówko tygodnia*).

3. Świadomość językowa i samokształcenie

- Algorytmizacja językowa: Świadomie, biegle i bezbłędnie stosuje kompletną wiedzę językową (słownictwo, składnia, fleksja, fonetyka) jako funkcjonalne narzędzie do precyzyjnego wyrażania najbardziej skomplikowanych intencji komunikacyjnych i twórczych.

- Samokształcenie: Aktywnie wyszukuje, selekcjonuje i krytycznie wykorzystuje informacje z różnorodnych źródeł (słowniki, encyklopedie, cyfrowe zasoby sieciowe) w celu tworzenia autorskich minipublikacji (np. projekt *Książka o mnie* w *Laboratorium projektów i doświadczeń*).

WYTYCZNE DLA EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ – REKOMENDACJE I ZALECENIA DOTYCZĄCE DOSTOSOWANIA WARUNKÓW I KRYTERIÓW OCENIANIA DLA UCZNIÓW ZE SPE

1. Ogólne zasady oceniania formatywnego uczniów ze SPE w duchu serii

Ocenianie uczniów z trudnościami i specyficznymi potrzebami (dysleksja, dysgrafia, ADHD, spektrum autyzmu, trudności sensoryczne, błędy poznawcze) opiera się na **pozytywnym wzmocnieniu, dostrzeganiu przyrostu umiejętności oraz eliminowaniu barier formalnych**, które nie determinują wiedzy merytorycznej ucznia.

- **Prymat komunikatywności nad formą graficzną:** Trudności grafomotoryczne (dysgrafia), błędy ortograficzne wynikające z dysleksji rozwoju, czy niemieszczenie się w liniach nie mogą stanowić kryterium obniżającego ocenę końcową z wypowiedzi pisemnych (opisu przedmiotu, opisów postaci, listów), o ile zachowana jest sprawność semantyczna (zrozumiałość) komunikatu.
- **Ocenianie w dialogu i konstruktywna informacja zwrotna (IZ):** Tradycyjne oceny sumaryczne (cyfrowe) zastępuje się szczegółową informacją zwrotną opartą na kryteriach sukcesu (*NaCoBeZU*) dostosowanych do możliwości percepcyjnych ucznia.
- **Docenianie strategii mnemotechnicznych i autorefleksji:** Kryteria oceny podsumowującej dział (*Laboratorium pomysłów i doświadczeń*) muszą uwzględniać i promować stosowanie alternatywnych metod pracy, takich jak notatki rysunkowe, mapy myśli czy łańcuchowa metoda skojarzeń, jako pełnoprawne efekty uczenia się.
- **Dwukanałowość percepcyjna:** Zamiast tradycyjnych sprawdzianów pisemnych, dopuszcza się weryfikację wiedzy gramatycznej (np. form czasownika lub przymiotnika) poprzez zadania manipulacyjne, wycinanki, puzzle ortograficzne lub trimino zawarte w teczce ćwiczeń.
- **Dostosowanie limitów czasowych:** Podczas realizacji zadań na czas (np. stacje zadaniowe, turnieje) nauczyciel ma obowiązek wydłużyć czas pracy lub zmniejszyć liczbę bodźców dla uczniów z SPE, zapewniając im bezpieczną przestrzeń edukacyjną.

2. Dostosowanie warunków organizacji procesu oceniania

Różne warianty warunków technicznych weryfikacji osiągnięć do wyboru, zależnie od specyfiki zespołu klasowego.

Wariant I: Układ dynamiczno-stacyjny (Rekomendowany dla ADHD i neuroróżnorodności)

- **Czas pracy:** Elastyczne zarządzanie limitem czasowym przy użyciu odmierzaczy czasu on-line (np. wizualne timery). Zamiast tradycyjnego wydłużenia czasu o 50%, wprowadza się strukturę przerw w formule zbliżonej do Techniki Pomodoro (20 minut intensywnej pracy, 5 minut wyciszenia ruchowego).
- **Forma sprawdzania postępów:** Zastąpienie klasycznego testu sumarycznego formą stacji zadaniowych lub gier planszowych. Ruch i zmiana stanowisk pozwalają na rozładowanie napięcia psychofizycznego, eliminując lęk przed testem. Uczeń z SPE ma prawo rozwiązywać zadania w ruchu lub pozycji stojącej.

Wariant II: Układ portfoliowy (Rekomendowany dla spektrum autyzmu i dysleksji)

- **Czas pracy:** Wydłużenie czasu na realizację zadań pisemnych i projektowych do 50% czasu podstawowego lub rozbicie zadania klasowego na etapy sprawdzane w odstępach kilkudniowych.
- **Forma sprawdzania postępów:** Monitorowanie postępów odbywa się poprzez ciągłe gromadzenie prac w Portfolio ucznia. Uczeń nie jest oceniany na podstawie pojedynczego, stresującego sprawdzianu, ale na podstawie ewolucji jego własnych notatek, minipublikacji (np. *„Książka o mnie”*) oraz kart aktywności z teczki.

3. Dostosowanie materiałów dydaktycznych i form ekspresji

Podręcznik *Moim zdaniem* opiera się na myśleniu wizualnym i neurodydaktyce. Dostosowanie materiałów dla uczniów ze SPE musi być z tym bezpośrednio skorelowane poprzez następujące mechanizmy:

A. Przekład intersemiotyczny jako ekwiwalent wypowiedzi tekstowej

W wypadku uczniów z głębokimi zaburzeniami dyslektycznymi, barierami językowymi lub trudnościami z konstruowaniem długich, tradycyjnych form pisanych, wprowadza się alternatywne, równorzędne formy ekspresji merytorycznej:

- Zamiast tradycyjnego, kilkustronicowego opowiadania twórczego z dialogiem – uczeń ma prawo oddać realistyczny komiks (min. 6 ilustracji) z poprawnie zapisanymi dymkami dialogowymi.

- Zamiast pełnego opisu legendarnych początków państwa – stworzenie i zaprezentowanie makiety przestrzennej lub teatrzyku Kamishibai wraz z ustnym, kilkuzdaniowym objaśnieniem relacji przestrzennych z użyciem przyimków.

B. Wykorzystanie „haków wizualnych" i stworków przewodnich

Podczas weryfikacji wiedzy gramatycznej i ortograficznej (części mowy, odmiana czasownika, pisownia *ó/u, rz/ż, ch/h*), materiały testowe dla uczniów ze SPE muszą zawierać ikony, schematy rysunkowe i postacie przewodnie (profesorkę Frazeę, doktora Leksema oraz stworki części mowy) znane z podręcznika.

- Zalecenie*:* Podczas kartkówek uczeń ze SPE ma prawo korzystać z autorskiego, przygotowanego wcześniej w ramach *Laboratorium projektów i doświadczeń*, banku 20 uniwersalnych ikon notatek rysunkowych jako oficjalnej karty wzorów (analogicznie do tablic matematycznych).

C. Dwu- i wielokanałowość sprawdzania wiedzy (VAK – Visual, Auditory, Kinesthetic)

- Uczniowie słabiej radzący sobie z tekstem pisanym mają prawo do odpytywania ustnego lub nagrania krótkiego materiału audio/wideo (np. 4–7-minutowa autoprezentacja w toku Rozdziału I).
- Wprowadzenie gier językowych i fonetycznych, takich jak czasownikowe Dobble czy bingo ortograficzne, jako pełnoprawnych narzędzi sprawdzających czujność ortograficzną i interpunkcyjną z pominięciem barier czytania długich tekstów egzaminacyjnych.

4. Tabela operacyjnych dostosowań kryteriów oceniania dla przykładowych form wypowiedzi

Poniższa tabela przedstawia przykładowe operacyjne wskaźniki dla nauczyciela polonisty, jak modyfikować kryteria oceniania zawarte w aneksach metodycznych serii dla uczniów z udokumentowanymi dysfunkcjami percepcyjnymi.

Formy wypowiedzi w klasie IV	**Tradycyjne kryterium sukcesu (NaCoBeZU)**	**Dostosowanie dla uczniów ze SPE (dysleksja, dysgrafia, ADHD, spektrum, trudności językowe)**
Opis przedmiotu / postaci	– Perfekcyjna kompozycja trójdzielna i segmentacja akapitowa.	– Wybór formy: Zezwolenie na opis z wykorzystaniem gotowego szablonu tabelarycznego lub ruchomej notatki z elementami wycinanki (karta pracy z teczki).

	– Bogactwo epitetów i środków stylistycznych. – Nienaganna poprawność ortograficzna i interpunkcyjna.	– Ocenia się wyłącznie obecność cech merytorycznych przedmiotu/postaci oraz odwołanie do min. 3 zmysłów. Nie obniża się oceny za błędy ortograficzne (nie zmieniające sensu słów) ani brak akapitów.
Ogłoszenie	– Zwięzłość, eliminacja nadmiaru treści. – Wszystkie 5 elementów (nagłówek, co, gdzie, kiedy, kontakt).	– Dopuszcza się podanie danych kontaktowych i nagłówka w formie graficznej (np. symbolu telefonu, narysowanej ramki). – Weryfikuje się wyłącznie logiczną strukturę (czy uczeń podał kluczowe fakty: *co, gdzie, kiedy*). W przypadku ADHD dopuszcza się formę ustnego podyktowania ogłoszenia nauczycielowi/ rówieśnikowi.
Opowiadanie z dialogiem	– Chronologia, kompozycja, poprawny zapis interpunkcyjny dialogu (myślniki, wtrącenia narratora).	– Dostosowanie zapisu rozmowy: Uczeń z dysgrafią lub trudnościami składniowymi ma prawo zapisać dialog w formie uproszczonej (np. w dymkach komiksowych lub schematycznie: *Bohater 1: […], Bohater 2: […]*) bez konieczności stosowania skomplikowanych wtrąceń narracyjnych małą literą.

5. Przeciwdziałanie błędom poznawczym i przeładowaniu informacyjnemu

Zgodnie z wiodącym zagadnieniem obszaru VI podstawy programowej (Elementy edukacji medialnej), współczesny czwartoklasista ze SPE narażony jest na głębokie przeładowanie sensoryczne i dezinformację. W związku z tym w procesie oceniania polonista wdraża zasady higieny cyfrowej i poznawczej:

1. **Dekompozycja poleceń:** Długie, wielokrotnie złożone instrukcje do zadań otwartych w podręczniku nauczyciel dzieli na pojedyncze, sekwencyjne kroki (np. zamiast: *Przeczytaj tekst, znajdź epitety, wpisz je do tabeli i ułóż z nimi zdania* – podawanie instrukcji krok po kroku).
2. **Ograniczenie dystraktorów na kartach pracy:** Materiały testowe i diagnostyczne drukowane z teczki powinny mieć zwiększoną interlinię, bezszeryfową czcionkę przyjazną dyslektykom oraz minimalną liczbę ozdobników graficznych w obszarze zadań analitycznych (fonetycznych i gramatycznych).
3. **Rutyny myślenia krytycznego jako narzędzia włączające:** Stosowanie prostych, rysunkowych schematów logicznych (np. technika 5 x „Dlaczego?" w temacie 8, czy rutyna MOST w temacie Międzynarodowego Dnia Praw Dziecka) pozwala uczniom ze SPE na strukturyzację wypowiedzi argumentacyjnej bez konieczności pisania długich wywodów tekstowych. Ocenie podlega wówczas sam proces logicznego dochodzenia do wniosków i poszukiwania wzorców (synteza Blooma).